

NAŠA VOLJA

GLASILO JUGOSLOVENSKE MLADINE

Leto IV.

Ljubljana, dne 1. februarja 1939.

Štev. 8.

Balkan Balkancem!

Ze dve leti sta potekli odkar sta zunanja ministra Jugoslavije in Bolgarije podpisala pakt o večnem prijateljstvu in s tem dokončala z uspehom delo blagopokojnega kralja Aleksandra in bolgarskega carja Borisa. Uresničile so se drzne sanje vilikih Jugoslovenov, zmagala je narodova neomajna vera v lepšo skupno bodočnost.

Ta pakt o večnem prijateljstvu ni nikako diplomatsko delo, ta pakt je le mednarodno-praven izraz spontane želje, zahteve dveh bratskih narodov po sodelovanju, je le izraz bratskih čustev, ki jih gojita oba naroda drug do drugega.

Ta pogodba je kakor zagrinjalo, s katerim smo za vedno zastri mračno in krvavo preteklost polno bratomornih bojov, spletk in intrig. Nočemo biti več orodje drugih. Balkan Balkancem! To geslo naj vžge, naj zagori! Ne iščimo rešitve tam kjer je ni, ne navdušujemo se za utopije, poprimimo se realnosti, Balkanci smo!

Jugoslavija in Bolgarija sta postali s tem paktom znanilki novega duha, deklarirali sta nove metode mednarodne politike. V vsem tem navdušenju pa ne smemo prezreti, da to tesno sodelovanje dveh bratskih narodov marsikomu ne gre v račun in da ti »dobri prijatelji« komaj čakajo, da bi se jim ponudila ugodna prilika za naskok in zasejati med Bolgarijo in Jugoslavijo razdor. Ti naši nasprotniki računajo na princip: divide et impera! Z najpodležimi intrigami bodo skušali naščuvati rodna brata drugega na drugega in potem nad sprtima zagospodovati.

A vsem tem lahko mirno odgovorimo: Nikdar več se ne bodo vrnili časi bratomornih klanj! Dovolj dolgo nas je tepla nesloga, dovolj dolgo smo hodili za druge v žerjavico po kostanj! Motijo se naši nasprotniki in »prijatelji«, če mislijo, da je pakt o večnem prijateljstvu le krpa papirja! Ta pakt je delo stoletnega izkustva, ki nam je pokazalo novo, lepšo in jasnejšo pot v bodočnost, pot iskrenega sodelovanja dveh bratskih narodov. Ta pakt pomenja spoznanje, da sta življenji Bolgarije in Jugoslavije tako tesno povezani med seboj, da ni več vprašanja, ki bi se tikalo le ene ali druge države, ampak da obstoje le še skupni interesi!

Ta pakt je krik dvajsetmilijonskega naroda: Balkan Balkancem, potem trdna zveza balkanskih Slovanov!

DOMOVINA JE VIR NAJLEPŠIH VRLIN
IN NAJLEPŠIH DEJANJ!

Mesijanizem

Bližamo se menda uri, ko bo moral jugoslovanski narod napeti vse sile za obrambo svojega življenja. Čas je prišel, ko se morajo tudi manjši narodi pozanimati za svojo usodo posebno če žive, kot na primer Slovenci, sredi močnejših sosedov.

Toda kaj, ko nas preganja naša posebna nesreča, da je med nami premalo smisla za stvarnost. Zato se tudi ob priliki dvajsetletnice Oslobojenja nismo mogli izogniti hrupu prigradnih besed in nismo spoznali, da nam življenje narekuje vse resnejše naloge, bodisi kulturne ali pa gospodarske in socialne, da nas 20 letnica Jugoslavije opominja na vse tisto, kar smo med tem časom pozabili in zamudili in kar moramo na vsak način dohiteti, in da bomo morali kratkoma veliko več delati kot modrovati, če bomo hoteli živeti. Zastavlja se nam pa vprašanje bo li narod dovolj zrel za te težke naloge.

I.

V sredi prejšnjega stoletja je našla misel panslavizma v Rusiji ugodna tla. Ta misel je bila sicer možna realizacije, doživela pa je popolen polom. Kako in zakaj? Ali so morda taval v zmoti vsi veliki duhovi: Mickiewicz, Kolar, Prešeren, Preradović in drugi? Ne, niso? Toda ljudje, ki so pograbili to misel so jo razumeli drugače, popolnoma drugače. Ljudje čustev so živeli v prevari.

Del ruske inteligence, slavjanofili, je bil pristaš popolnega absolutizma in pravoslavja. Slavjanofili so se navdurdševali za Slovanstvo, toda samo v okviru pravoslavne vere. Pravoslavni Grk ali Romun je bil tem ljudem bližji kot Poljak ali pa kak drug Slovan katoliške vere. Vodja te skrajno reakcionarne struje v ruski inteligenci je bil Pobjedoroscev, prokurator sv. Sinoda, ki je pokazal višek svojega slavjanofilstva ob nasilni rusifikaciji Poljske in s tem povzročil pri Poljakihi tak odpor proti Rusom, da se še do danes ni mogel poleči in uglediti. Ruskim nacionalistom je pri uganjanju njihovega slavjanofilstva šlo samo za samodržstvo in pravoslavje (uveljavljanje ruskega cazaropapizma), zato je morala ta veličastna ideja vseslovanstva propasti in se je na političnem poprišču tudi popolnoma izjalovila.

Novejši čas je prinesel med nas novo geslo: neopanslavizem. Na čelo tega gibanja je stopila moderna in z idealizmom prežeta Češkoslovaška. Zdi se mi, da je pravilno naziranje, ki pravi, da je to gibanje nastalo kot reakcija na velikopotezno nemško akcijo pangermanizma. Ideja zavojevanja sveta lebdi v glavah vseh zagovornikov vesoljnih pokretov. Prezirajoč namigavanja Zapada so Čehoslovaki v smislu svojih idej stopili v stike s Sovjetsko Rusijo. Jugoslavija in Bolgarija sta vselej z zaupanjem gle-

dali na vrlo posestrimo. Idealni dr. Beneš je v Varšavi zasnubil Poljake. Vse je kazalo krasne oblike sloge in moči Parola »Slovan na dan« je šumela po zraku. Prišel je Vseslovanski sokolski zlet v Pragi. Panslavizem je pokazal svoje bratsko navdušenje in ljubezen.

Vse je bilo lepo. Toda...

Toda temu veličastnemu višku je sledila nagla in kruta katastrofa. Vsa ljubezen, vse bratstvo je zginilo. Rusi so ostali neodločni. Poljaki so skočili prvi v hrbet, največji prijatelji so prvi odpadli. Češkoslovaško so si razdelili.

Idejo panslavizma je na političnem polju zadel drugi poraz.

Z vidnim navdušenjem smo se imenovali za nosilce ideje neopanslavizma, ki so jo razočarani in radi nje hudo tepeni Čehoslovaki zavrgli.

Opojeni s to krasno mislijo, prepevamo vsi navdušeni »Hej Slovani«, toda ta klic ne more danes najti odziva. Vrača se nem, kot upadel odmev... V trenutkih, ko se prepuščamo tem bajnim sanjam pa hiti čas preko nas!

II.

Našim pojmom dokaj tuj, toda za izvedbo nekoliko bolj primeren, se mi zdi evangelij, ki ga vznanjajo na Bližnjem Vzhodu. Prenovljena in modernizirana Turčija stopa na čelo nove vesile, ki naj obsega ves Bližnji Vzhod: Jugoslovane, Bolgare, Romune, Albance, Grke, Turke, Armence, Perzijce, Arabce in Egipčane. Združen v eno silo naj ta konglomerat narodov kulturno in politično prenovi propadajoči Zapad v smislu prerokbe Oswalda Spenglerja: »Der Untergang des Abendlandes«. Pustimo na strani vprašanje ali se Zapad res bliža svojemu koncu in pomislimo, če je že prišel dan, ko bo Bližnji Vzhod, kot naslednik bizantinske kulture, kulturno premagal Zapad in če bo kos nalogi, ki jo je začrtal veliki Kemal Atatürk. Pravijo sicer, da je sedanje nezadovoljstvo, ki ga kažejo nacionalisti v Egiptu in Arabci v Siriji in Palestini, posledica tega gibanja in prvi znaki velikopotezne akcije. Moje skromno mnenje pa je, da vodijo niti vsega tega arabskega pokreta kakor tudi iredentističnega gibanja egiptskih studentov, nekam drugam.

To bi bil nov mesijanizem. S svojo na novo porajajočo se kulturno silo in s svojo primitivno življenjsko močjo naj Bližnji Vzhod zavojuje propadajoči Zapad.

III.

Načel sem vprašanje dveh mesijanizmov, ki so življenjske važnosti za ves naš narod. Kate rega naj se oprimmemo?

Zdi se mi, da sta obe struji še zgolj ideji, ki še nista zmožni realizacije in ki ena kot druga potrebuje veliko dela in še več časa. Pri-

Stane:

Gobineau in nemški rasizem

Grof Artur de Gobineau je potomec stare francoske rodovine, katere propad je pospešila francoska revolucija. Njegov oče, častnik v pokoju, mu je vcepil žalovanje po lepi ukinjeni preteklosti in sovraštvo do nove dobe. Vzgal ga je nemški učitelj, ki je bil zaverovan v nemške metode. Gimnazijo je študiral v Bienu. Leta 1830 se je vrnil na francosko, kjer se je dve leti brez uspeha pripravljaval za izkušnjo v Saint-Cyru. Z devetnajstimi leti je prispel v Pariz z željo, da bi se odlikoval in s trdno voljo, da uspe. Dvanajst let hude borbe, napora, razočaranja mu ni moglo vzeti trdne vere v uspeh. Radi velikih gmotnih neprilik se je moral odreči dekletu in to ljubavno razmerje mu je zapustilo trpko žalovanje. Iz teh neprilik ga je rešil publicist in politik De Tocquille, ki mu je preskrbel diplomatsko mesto, Dopisovanje s Tocquillom naznanja prvo kristalizacijo vodilnih Gobineaujevih idej, odkriva nam neupogljivost, sovražnost nasproti krščanstvu, ki ni sposobno prenoviti npravstva in čigar evangelij se zdi brez lepote. Očitno je, da se potlej bodočemu piscu Plejad po vsej moči njegovega nagona protivi krščanstvo, npravoslovje in čustvo odreke, odpovedi, ponižnosti, ki mečejo kristjana pod križ. »Ženskam in sužnjem pristoji,« je tedaj pravil, »veseliti se pokorščine.«

Cerkev in islam sta podedovala idejo združevanja vsega poseljenega sveta od Rimljanov. Rimski svet je bil osnovan na ideji zavojevanja vsega znanega sveta. V primeri z rimskimi idejami združevanja se nam zdi nacionalizem skromen. Vsaka država skuša zbrati svoje sile, izkoristiti svoj mednarodni položaj, skratka, z vsemi svojimi silami hoče doseči čim večjo moč. Stremi, da se osebnost, družba in država podredijo narodnostni ideji in da se njej prilagodi njihovo celotno življenje.

Nemški rasisti smatrajo svoj narod, ki ga čisto krstijo z »raso«, kar je pa s pojmom naroda biološki pojem, za višjega od drugih že v naprej določenega za nadvlado. Za stvaritelja tega nemškega rasizma imajo grofa Gobineauja, s čemer mu delajo seveda krivico, kajti Gobineau ni nikak inspirator nemškega pangermanizma. Početnik nemškega arianizma pa je

H. S. Chamberlain (Grundlagen des XIX. Jahrhunderts), ki je Gobineauja po svoje prikrojil.

Gobineau je izhajal: belo plemo neprestano napreduje, medtem ko se Azijci in Afričani nikamor ne ganejo. Kajti ravno v Gobineaujevi dobi je Evropa žela sad svojega dolgega napora. Vživimo se v njegovo dobo ter pogledimo zemljepisno karto, Vsa Azija načeta, na severu Rusi, na jugu Angleži, Francozi, Nizozemci, v severni Afriki se je ustalila Francija in evropske države so začele kolonizirati črno celino. Gobineau je izhajal iz dejstev, ki so bila točna za njegovo dobo in na podlagi teh dejstev je govoril o prednostih belega plemena, zlasti njegove arijske veje, ki je baje najbolj ohranjena po skandinavskih in germanskih deželah. Zamislil si je drzno filozofijo zgodovine, pri kateri deluje rasa kot bistveno gibalno človeštva. Vse vzorne kreposti pripisuje Arijem in njegovim najčistejšim delcem (Essur une égalité des races humaines).

Seveda so Nemci pograbili to teorijo. Nemci, ki se štejejo za čistokrvne Arije, so občutili neznansko veselje, češ, da je neki Francoz dokazal in poveljeval prednosti in vrline nemškega naroda.

Ali so imeli prav?

Pa vprašajmo se še nadalje, če Gobineau sam tudi priznava nemškemu narodu, da je potomec »arijev«. Po miselnosti današnjih dni se ne more imenovati noben narod specifično »arijski«. Dr. Božo Škerlj piše o nejasnem stanju rasnega vprašanja v Evropi.

Tudi Gobineau sam se je izjavil o Nemcih. Arijska skupina je preneha biti čista po Kristusovem rojstvu. Ko govori o vedno hujšem križanju rodov se je dobesedno izrazil: »Les Allemands ne sont pas d'essence germanique!« Bil pa je Gobineau tisti, ki je izkopal osnovno predstavo, s katero se tolikokrat mešani Nemci izdajo za čistokrvne potomce starih Germanov.

Kdo pa je pripravil pot Hitlerju?

To je bil H. S. Chamberlain, ki je Gobineaujeve trditve prikrajal po svoje. Kritik Kretzer piše: Chamberlainova knjiga bi bila kratkoročno nemogoča brez Gobineauja.

H koncu dodajem še članek, ki ga je nedavno objavilo beograjsko »Vreme«: »Človek dinarske rase vodi usodo našega naroda in jo bo vodil tudi v bodoče.«, »Jutro«, 15. I. 1939. piše: Članek je objavil neki dr. Maleš, ki opisuje dinarski tip kot nekakega potomca kraljeviča Marka. Sedaj se je oglašil »Hrvatski dnevnik«, ki opozarja, da je vprašanje rasne pripadnosti med našim narod še zelo nepreiskano. Po mnenju »Hrvatskega dnevnika« je vse prej kakor upravičena trditev, da je in bo vladala nad usodo našega naroda dinarska rasa, ker je v primeri z vsem prebivalstvom naše države v znatni manjšini. Danes je vprašanje rase premaknjeno s področja antropologije v področje politike. V Evropi so danes narodi in države, kjer vlada politična vera o podrejenih in nadrejenih rasah. Smisel te nove politične vere pa je samo eden. Z njim hoče opravičiti vladanje močnejših med slabejšimi. V današnjih dneh se ljudje sramujejo utemeljevati svojo nadvlado z načelom premoči in sile. Zato so našli izhod s sklicevanjem na raso. In tako čujemo namesto fraze: »Močnejši sem, zato ubogaj!«, frazo »Boljši sem, zato me ubogaj.« Ako bi se to načelo pričelo uvajati v našem političnem življenju, potem bi se lahko našel v teku časa, ki bi dejal. »Jaz sem pripadnik boljše rase, kakor vi, zato me poslušajte.

In memoriam († Branku Boršniku)

O novem letu, ko smo si voščili
s pokojem v srcu, radostjo v obrazu,
da srečno skoz življenje bi brodili
in našli sebe v svojem lastnem jazu,

utrnila sred néba zvezda krasna
in strmoglavila se je v temine,
da se očisti in povrne jasna,
v žarečem siju pred duhá davnine.

V globoki boli srca vztrepetala:
Saj mlada je bila, še nerazcvetela
in mnogo bi še luči lahko dala,
visoko se nad družice povzpela.

Čemu usoda si izbiraš tiste,
ki vero trdno v lepo so imeli,
čemu požiraš nas, idealiste,
ko še svobodno nismo zaživeli? ...

SPOROČILO UPRAVE

Uprava »Naše volje« sporoča vsem svojim naročnikom in naročnicam: Zadnje januarsko številko so prejeli vsi naši naročniki. S prvo februarjsko številko, ki izide 15. se ustavi pošiljanje lista vsem onim, ki ne bodo do 4. februarja t. l. poravnali naročnino za prvo polletje v znesku Din 6.—.

Obenem sporočamo vsem naročnikom, naj zahtevajo od poverjenikov potrdilo za vsak obrok naročnine in to potrdilo dobro shranijo. Potrdila so vsa enaka in nosijo pečat »Naše volje«. Na drugačna potrdila naročnikom ni treba plačevati naročnine, ker jih uprava ne bo vpoštevala.

Uprava.

VOLJAŠI!

VOLJAŠICE!

Širite in
naročajte

»N A Š O V O L J O«!

siljeni pa smo, da se hitro odločamo in še hitreje mislimo in pregledamo položaj.

V dneh, ko se okoli nas nabirajo oblaki, v katerih instinktivno čutimo nevihto, je nujno potrebno, da se naslonimo na oporo, ki bo trdna in ki bo služila naše obrambi. Vzdolž naših rek nam hitijo misli v objem naših bratov Bolgarov. Ista kri se jim pretaka po žilah in enako čutijo pretečo nevarnost.

Dolžni smo, da opustimo misli, ki so danes utopistične in da sledimo poti, ki sta nam jo pokazala kralj Aleksander in veliki državnik Stambolijski. Oba velika misleca sta jasno videla v bodočnost ter točno ugotovila, kje nam grozi nevarnost in kako se je bomo rešili v slogi. Oba sta danes že mrtva, toda njihovi ideji so ostale, živijo v nas.

Rekli boste, da ima to mišljenje svojo Ahilovo peto v macedonskem vprašanju med Srbi in Bolgari. Res je, Macedonija je Gordijski voz, ki zapira pot, toda ko bo vse eno, ne bo več macedonskega vprašanja.

Vsi Južni Slovani (Slovenci) bi tvorili velenilo, okoli katere bi se zgrnili vsi balkanski narodi in narodi. Edino ta skupek bi bil zmožen, da prežene oblake in Slovenci bi lahko stopili na čelo prenovljenega slovanskega mesijanstva.

Da bi le ne bilo prepozno.

M. O. S. D. v Mariboru otvarja sobno strelišče

Prav pred začetkom božičnih počitnic smo končno mogli otvoriti svoje zimsko strelišče, ki smo ga omladinici s pomočjo g. kapetana Glišiča skoraj sami uredili. Dne 22. t. m. ob 6. se je v Mali dvorani Narodnega doma polnoštevilno zbralo vse članstvo in jo napolnilo do zadnjega kotička. Od starešinstva S. D. so otvoritveni slavnosti prisostvovali general Stanojlovič, kapetan Glišič, predsednik S. D. ravnatelj Strgar, podpredsednik dr. Vauhnik in vodja M. O. prof. Cestnik. Predsednik M. O. br. Pogačnik je pozdravil starešinstvo, nakar sta govorila general Stanojlovič in predsednik Strgar. Ko sta bila govora končana, smo se podali v klet, ogledat strelišče. Je to dvorana 18 m dolga in 6 m široka, streljašnice pa se bo na daljavo 15 m. Člani se bodo vežbali, stojijo, kleče in predvsem leže, da jim bo spomladaj streljanje z vojaško puško lažje. Zaradi velikega števila udeležencev bo streljanje vsak dan po tri ure; eno uro se bo vežbalo okoli 10 članov. Od začetka bodo na razpolago zračne, pozneje pa tudi malokalibrske puške. Otvoritveni strel je oddal general, za njim pa ostali člani starešinstva. Kapetan Glišič je prvi zadel sredino črnega. Za temi je oddal svoj strel br. Pogačnik, za njim pa ostali odborniki. Bili so vsi dokaj zmedeni radi prisotnosti mičnih strelk in niso kaj prida zadeli. Nato so še vsi ostali oddali svoje strele in se vpisali na spominski list strelskega dnevnika. Dvorana sama je lepo opremljena. V ospredju so tarče, ki jih obseva močna, električna luč. Tadi tarčami je velik strelski grb, dvoglavi orel z napisom: MLADINSKI ODSEK STRELSKE DRUŽINE. Streljivo bo spočetka dajala S. D. zastoj. Dežurni član bo vodil o uspehih vsakega člana točen pregled. Najboljši strelci pridejo v ekipo, ki jo bo posebej vadi prof. Cestnik. Od začetka rednega streljanja, ki se bo začelo po božičnih počitnicah, bomo imeli tudi nekaj teoretičnih uri, nato pa praktične vaje.

R. F.

Žene s Finskega

Sredi zime sem moral na Finsko, na 63 N širine in doživel tam čast, ki jo občutiš, če te nabije neka ženska. Menim, da skoraj ni mogoče prodreti v tajnostvenost finske duše, če nisi prej obiskal kmečke peči, ki jo tam imenujejo »sauna«, kjer izpostavljaš najprej svoje telo 60 do 70 C topli pari, nato te pa prepustijo oskrbi služkinje, ki te s krepkimi zamahi roke, ki je oborožena z butaro vrbovih šib običa po životu.

Vsak dan moraš tod skozi; to je navada, ki ji ne uide niti olimpijski prvak, niti mesar, niti gospod predsednik republike. O njej bom tu spregovoril, da vam tako vsaj nekoliko podam osnovni »c« iz melodije finskih šeg.

Finska je prva dežela v Evropi, kjer je žena sprejela vlogo polno zaupanja in časti in ki naj bi jo igrala v socialnem življenju, v vladanju in upravljanju države. Lahko si predstavljamo, da ni bila navada, ki so si jo ohranili moški, s tem da so se prepuščali služkinjam, povsem tuja pri zmagi ženskih pravic. Strogi sociologi se bodo nasmejnili tem trditvam, drugi bodo pograbili zadevo pri drugem koncu in tam iskali smisla, ki jim ga nikakor nisem imel namena podati.

Če se narod že od najzgodnejše zgodovine svojih navad vdaja parnim kopelim, kjer so moški in ženske pomešani, pridobi slednjič velik mir v odnosih enega spola do drugega. Že od rane mladosti so se deklice in dečki v okrilju nedolžnosti navadili gledati se brez sramu; voda, ki so jo polili po razbeljenih kamnih, se je živo spremenila v gosto paro, ki je odpirala vse znojnice; roke in hrbti so se potili; vrbove vejice so stopile v delo. Vsakdo je bičal samega sebe, svojega soseda ali sosedo; služkinje so nastopile in njih udarci so bili najkrepkejši, v dolžnosti njihovega poklica je bilo, da so udrihale ravnodušno. Vse to se je vršilo kot nekaka ceremonija vsakdanjega očiščevanja.

Ali je potlej še potrebno, da se čudimo, ko je v tej deželi žena že dalj časa enakopravna moškemu? Od detinstva je bila z njim v pari »sauna«; doraščala je v družbi z golo podoben tistega, ki bi moral biti njen nasprotnik ali pomagač v igri politike. Ko pa je prišla ura, ki naj bi preizkusila moči, je bila finska žena že oproščena vseh izrodov nasprotstva, ki se porode med bitji, ki jih mučijo predsodki neenakosti spolov.

Torej v tem je rešitev vprašanja, kako da so žene s Finskega bile že pred petdesetimi leti popolnoma pripravljene za izvojevanje svoje emancipacije, medtem ko se Francozinje še danes vprašujejo, ali naj gredo zažgati senat ali pa naj še nadalje prosijo za pravico, da bi smele voliti svoje mestne svetovalce.

Nikar mi ne podtikajte, da ne mislim. Nikakor ne trdim, da je treba Srednjeevropcu ali Srednjeevropki iti skupno skozi paro 70°, da bi tako prišli do enakosti v političnih pravicah; pravim, da je naš duh kavalirstva, naša težnja »peti slavošpeve damam« kriva tega.

Na Finskem ni nobenega kavalirstva v smislu, ki ga je ta beseda dobila v XX. stoletju. Pojdite, pa začnite recitirati pesmice tem bojevnici, ki jih v trenutku lahko mobilizirajo kar 45.000 in ki so dolžne skrbeti za prehrano, obleke in zdravniško skrbstvo vojakov na pohodu. Nekaj prav očarljivih sem videl pod krpami uniforme; v senci ščitnikov na kapah sem zagledal jasne z zelo sladkim pogledom. Nikoli bi mi ne prišlo na um, da bi zaklical ob pogledu nanjo: »Ah, gospodična, kako ste krasni!« Zdelo se mi je, da imam opraviti z osebam, za katere izlivi, ki jim pridejamo poklone, prilizovanje in iluzijo ljubkovanja, nimajo nobenega smisla.

Poznal sem Finke, katerih inteligenca bi se zdela slabo poučenemu Zapadno ali Srednjeevropcu moška, možata. Res je, da so govorile dokaj znanstveno o socialni higieni, o agrarni reformi in o socialistični uredbi. Naš pogovor se je zavlekel večkrat pozno v noč pri prijetni toploti obsežnega ognjišča. Naši pogovori niso nikdar zapustili tal realnosti: nanašali so se na številke, statistike, davke.

Toda ko sem šel po snežni gazi, da bi prišel na cesto, kjer me je čakal avto, smo šli ob robu zledenelega jezera. »Poslušajte«, so mi dejale, »ločje pripoveduje«.

Ustavili smo se in nategovali ušesa; suho ločje se je med sabo bilo, konci njihovih listov, ki jih je zibal veter, so božali sneg. Moje tovarišice so zadrževale sapo; poslušale so z vso svojo dušo. In čeprav so pripadale statistikam in davkom, so slišale v noči glasove rastlin.

Oskar:

Ob Savi

Zanesla me v noči sanjavi
noč sama je k Savi
Tiho je po strugi hodila
da ne bi zbudila
valov.

Na nebu so zvezde cvetele,
se rosne blestele,
potem so se v Savo spustile,
in v njej se topile
srebrne.

So zvezdice v vodi ležale,
pri miru so stale, —
le moja mladost ni čakala,
je z reko bežala
od mene.

Anekdote

Kristijan Larsen, odkritelj stare indijske kulture in nekaj časa profesor Weimarske univerze, je bil vedno sam vase zaprt. Neki njegov znanec ga je vsako jutro opazoval, ko je na potu na univerzo postajal pred vozom nekega branjevca in dajal vpreženemu oslu košček sladkorja. Znanec se ni mogel zdržati in je nekega dne vprašal profesorja:

»Kakšno zabavo najdete v tem, da dajete oslu sladkor?«

Larsen je bil sprva iznenaden, ko pa je opazil posmehljiv izraz znanca, je rekel:

»Pokoro delam. V svojem življenju sem že toliko oslov žalil, pa bi rad vsaj v tem vzbudil nekoliko simpatij do mene. Tembolj pa, ker je ta osel precej pameten: nikoli me namreč še ni vprašal, kar ga ne briga.«

Pravkar sta se zaletela dva avtomobila. Velik ropot. Ženski kriki. Stražniki so tu. Množice se zgrinjajo. Mimo pride mati s svojim paglavcem. »Mati, rad bi videl karambol!« »Ne tu, moj sinko. Tu je preveč ljudi. Pojdiva naprej. Čez par korakov bo že nov karambol!«

Rossini, ki je bil prav tako velik jedec kot komponist se je nekega dne pritoževal svojemu zdravniku, da je izgubil ves apetit.

»Upajmo,« je rekel zdravnik, ki je poznal mojstrov požrešnost, »da ne bo našel vašega apetita kak revež, kajti ta bi moral kmalu od lakote umreti.«

Dežniki

Gospa Tea je pustila svoj dežnik v tramvaju. Opazila pa je to šele doma.

Njen mož se ni niti preveč čudil. Po njegovem še ni bilo na svetu žene, ki ne bi pozabila dežnika v tramvaju. Moškim se to presneto redko pripeti, po njegovem.

Gospa Tea skoro besedice ni rekla. Moževe pripombe so se ji zdele skoro resnične. Že tri njene prijateljice so pozabile v tramvaju dežnike. Ena že dvakrat.

Popoldne se je peljala z istim tramvajem kot jutraj. Bil je drug sprevodnik.

»Da ste milostljiva, dežnik pozabili, pravite. To ni novo pri nas. Če ne bi bili uslužbenci tako pošteni, bi lahko vsak od nas odprl trgovino z damskimi dežniki. — Radi vašega pa vprašajte v pisarni za najdene predmete. Je v remizi, prvo nadstropje, vrata enajst.«

Gospa Tea se je tja napotila. Dohitela je znanca dr. Molka. Tudi on se ni čudil. Da damski dežnik ima dve napaki, je menil.

»Pri grdem ga doma pozabljate, ko je lepo pa v tramvaju,« in se pred poslopjem poslovil.

»Točno,« je dejal star uradnik. »Dame boste že poskrbele, da bom imel vedno dovolj dela v tej pisarni.«

Odprl je omaro polno dežnikov.

Gospoj Tei ni bilo težko najti svojega, kajti vsi razen njenega so bili moški dežniki.

Gospa Tea ni doma tako molčala kot jutraj. Molčal pa je njen mož. —

Ti-ir.

Miljenčevsky:

Kaj pa Šabac?

No, samo poslušajte!

Več kot 12 ur so ropotala kolesa brzca iz Ljubljane do Rume, kjer smo se prešedlali za v Šabac. O, rojstno mesto, po dvanajstih letih te zopet vidim! Komaj izstopimo, že nas obsujejo postreščki, pa tudi 11—13 letni fantje, ki pa le šušmarijo. »Če sem jih prenašal v vlak, jih bom tudi čez cesto!« Pretreseni od naše »J. D. Ž.« smo jo primahali domov, kjer nam je skrbna kuma Marica odprla kopalnico (o, kuma, še sedaj sem ti hvaležen!). Ko sva prišla z Miškom »k sebi«, se nama je kum smejal. Seveda, ti se lahko smeješ, ki si tedensko na poslovnem potovanju, toda kaj hočeva midva, ko dva do trikrat letno sedeva v »J. D. Ž.« Prav nič čudnega ni, če se naši želodci pri tem ne počutijo posebno dobro. A kljub slabosti nisem miroval in sem silil v Miška, naj mi razkaže to malo palanko. Začeli smo pri tetki Stani na Bajarju, končali pa pri dedu Joci na Kamičku.

»Samo izvolite! Pa niste vi sin onega Franje? Ni mogoče, tako majhen je bil, sedaj pa že tak laf«

Mene pa je zanimala bolj tista nebeško dobra »slatka«. Nisem se zmenil za običaje, po katerih se sme vzeti samo eno žličko, naredil sem se »ko bajagi« in pojedel vso porcijo, za kar so se mi pozneje smejali vsi prijatelji in prijateljice: »E, Slovenec, nemoj da pričaš, kad ne umeš ni slatke da jedeš!« Sploh nisem bil tu nikoli slabe volje, ker je bilo vedno dovolj smeha in dobre volje, pa tudi potegavščin ni manjkalo. Tako so nekoč dobili nekega Beograjčana, s katerim so se domenili, da se snidejo pred mošejo, ki je pa v Šabcu sploh ni. (Op. V Šabcu je edino le pravoslavna in katoliška cerkev.) Sploh slove ta palanka daleč na okrog po svojih »manguparijah«.

Dijaki so opremljeni s kačketami, dijakinje pa z baretkami, na katerih nosijo številko razreda. Sicer se izgovarjajo, da jim nalaga šolska

oblast ta »Kajnov žig« le zato, da so pozimi preskrbljeni s poštenimi pokrivali, kar pa menda ne bo držalo.

Ker leži mesto ob Šavi, se precej čuti vpliv pristanišča. Zlasti v prometu. Največ pristajajo splavarji, ker lesa tu ni. Meni samemu se je zdelo neskončno pusto. Edino Cer-planina je nekoliko višja in se ti na njej lahko oči nekoliko odpočijejo. Prebivalci pa zopet uživajo v nepreglednih ravninah, posejanih z žitom in koruzo.

Mesto ima gimnazijo, učiteljske, lep internat in bolnico. No, čisto zadostuje! Pa ne pozabim omeniti lepega sokolskega doma in spomenika padlim bojevnikom.

Mestni park mi pa ni bil všeč. Občinski možje so ga malo polomili, ko so ga zasadili ob močvirju, tako da sedaj kar mrgoli komarjev in Boga naj zahvali Janko Veselinović, da je že umrl, ker sicer bi mu bilo gorje, če bi moral mesto kipa sam stati v parku.

Živilski trg je zelo nehygieničen in neurejen, malo slabši kot ljubljanski. Zato se pa Šabčani tem bolj potegujejo za svojo mineralno vodo, ki baje izvira v Banji Koviljači. Vse lepo, toda ta voda spominja bolj na gnojnico, a s tem jih ne mislim nikakor žaliti, le ugotavljam!

Pontonirski polk, ki je tu nastanjen ima dnevne vaje in vojaki »gurajo« težke pontone sem ter tja po Šavi.

Poleti se hlade Šabčani na oficirski in civilni plaži SK »Mačve«. Izven plaže pa se požrtvovalno ukvarja z žogo »kličadija« (naziv za paglavca; ednina: klinac). Mislim, da sem se za par let najedel lubenic in dinj. Ko so dozorele, smo vsak dan odrinili z našim malim »Jugoslovenom« preko Save in na oni strani smo jih za mal denar nakupili poln čoln. Znamenita je tudi promenada, ki se vije okrog oglja. Na tem oglu so seveda stalni obojestransko pripravljeni in z veseljem sprejeti incidenti — zaleta-

vanja med dijaki in dijakinjami. Navadno prične korzo ob 8. zvečer in doseže svoj višek ob pol 9. Kinematografa sta dva, ki sicer poleti samujeta, sta pa zato pozimi bolj nabita. Kot povsod, tudi tu najbolj vlečejo filmi, ki jih direktorji označijo za neprimerne. Cene niso previsoke, udobnost pa zelo velika. Za borih šest dinčkov sedi za mizico! Seveda tudi tukaj ne manjka »klinčkov«, ki te rotijo, da jim manjka samo »pola kinte« (pol dinarja) do tri in pol. Ko si mu dal tisto »nežko«, gre k drugemu in ga prav tako roti, toliko časa da zbere ves denar in še kaj čez, za cigarete seveda!

Ali mi verjamete, da mi zmanjkuje črnila v nalivnem peresu. Tovariš, čigar nalivno pero imam, me že gleda postrani! Samo še to: Na svidenje kuma Marica, na svidenje kum Joža, na svidenje palanka Šabac!

DED

»Videl sem Švajca visoke gore...«

Vedno, kadar se spravljam k pisanju, mi je tako čudno pri srcu, Zelo nerad se ločim od svojih spominov in zdi se mi, da bo s tem, da nekaj napišem, nastala v moji notranjosti vrzel, praznina, in da bo potreba precej naporov, da to vrzel zamašim, to praznino izpolnim. Morda se prav tega truda bojim in zato iz dneva v dan odlašam. »Počakati bo treba, da se stvar usede,« se tolažim, a pri vsem tem prav dobro vem, za katerim grmom tiči zajec!

No, tako sem čakal, menda dovolj dolgo, da so se mi potni vtisi dobro »usedli«. Seveda sem med tem časom izgubil iz vida mnogo malenkosti, a zato so se mi pa važnejše stvari še bolj vtisnile v spomin in podčrtale. Marsikdaj se bom pač moral držati recepta naših sosedov: »Oči imaš, da gledaš; ušesa, da poslušas, glavo, da nosiš pokrivalo in usta, da molčiš!«

Še kot otrok sem vedno z odprtimi ustmi poslušal očeta, ki mi je pripovedoval o Švici, Viljemu Tellu, o Gesslerju, o prekrasnih mestih, gorah in jezerih. Pa kaj, to so bila leta pravljic in bajk. Švica je bila zame prav tako pravljica kot Indija Koromandija. Počasi sem sploh pozabil nanjo. Kasneje srednji šoli, je že stopila predme kot točno določeni del zemeljske površine, kamor hoijo diplomati in bogati ljudje na oddih. Vendar mi je postajala od dne do dne bližja. Seveda se nisem nikdar predrznil niti pomisliti na to, da bi jo mogel kaaj obiskati — ker Švica je draga. Leta 1937. v je-

seni, se mi je pa nenadoma zelo zelo približala. A le za trenutek! Pogled mi je zastiral še velik vprašaj: prvi državni izpit! Ko sem pa srečno prebrodil tudi to težavo, ni pomenila zame Švica nobenega problema več!

»Človeku ni dobro samemu biti!« je rekel že modri Bog Oče že koj ob stvarjenju sveta in mislim, da sem storil prav, ko sem se držal tega starega, preizkušenega recepta. Za tovariša sem si izbral prijatelja Pikca, ki ga itak vsi poznate in se mi ni treba dalj ustavljati pri njem. Odločila sva se za pot preko »Tretjega Rajha«, ker sva bila vseeno nekoliko radovedna, če je Hitler res tako osrečil Avstrijce. Seveda sva se za pot dobro oborožila z domačo jedačo in pijačo ker, »če človek pol sveta obteče, najboljši kruh doma se peče«. Pikec je že par dni pred odhodom razlagal: »Ta nar ta b'l belga bom kupil, pa kako lepo lepo dišečo kranjsko klobaso ali pa prekajena reberca zraven, da se jim bodo sline cedile! A, jih bomo že zgustirali! Zdaj pa imajo, pa naj parade jedo!«

5. avgusta zvečer sva se vkrcala na pariški brzovlak in — adijo bela Ljubljana! Zapustila sva jo brez solz, pač pa je plakalo za nama — nebo. S skrbnima obrazoma sva se ozirala na »gorenjsko skalnato stran«, ki so jo trgali modrikasti bliski. Da sva nekoliko pozabila na razburjenje, ki je vladalo v zraku, čeprav ne samo radi naju dveh, nama je milostna Usoda naklonila v našem oddelku brhko sopotnico. Skrbno

sva si jo ogledala »če je take res lepote turško sonce kakor slave« in res, lagal bi, če ne bi priznal, da je bila še lepša. Samo po sebi je razumljivo, da Pikec ni mogel zatajiti svojih »Don Juanskih« talentov in da je pričel takoj razgovor. Da bi jo vi videli, kako je pogledala, ko ji je rekel: »Veste gospodična, midva pa greva v Švico!« Saj je tudi lahko! Kdo pa gre danes v Švico? Diplomati pa kakšni milijonarji, drugi že skoraj ne! Seveda, namen našinega potovanja sva iz previdnosti zamočala! Na Jesenicah je gospodična izstopila in ostala sva sama. Formalnosti na meji so potekle v redu in po »Heil Hitler« v Podrožci (Rosenbach) sem se zaupal bogu spanja. Zbudil sem se šele v Schwarzach-St. Veit, kjer so me zdrznil ne preveč nežni sunki vlaka. S strahom pred sajami sem pomolil zaspano glavo skozi okno, a saj ni bilo od nikoder. Vozil nas je »beli premog«! Tudi potniki so že pričeli prihajati v naš oddelek in čez nadaljevanje spanja sva morala narediti križ. Gledala sva zasnežene vrhove, ki so žareli v krasni rdeči barvi. Sonce vzhaja! Počasi sva pričela navezovati stike s sopotniki. Priznati moram, da so k tesnosti teh stikov doprinesle levji delež naše cigarete. Kmalu sva našla Cicerona, ki nama je razlagal pokrajino. Seveda ni pozabil poudariti, kako krasne ceste imajo in kaj vse še pričakujejo od Führerja. Ne vem kaj me je pičilo, da sem odvrnil temu navdušencu: »Ja, ja, že res, zelo lepe ceste imate in ni dvoma, da boste sedaj dobili še lepše, a pri nas res nimamo dobrih cest, zato je pa pri nas jedača in pijača zelo, zelo dobra in pa poceni. Skoraj zastoj!« Požrtvovalni mož je utihnil in niti lepo dišeča cigareta ni mo-

KULTURA

Brezpomembnost umetnosti

V božični številki »Naše volje« je objavil tovariš San daljši članek pod tem naslovom. Prečital sem ga z velikim zanimanjem in hočem podati nekaj pripomb.

Članek se deli na dva dokaj različna dela, od katerih navaja prvi španskega filozofa Ortega, drugi pa je piščevio sklepanje iz prvega. Toda tovariš San je Španca prekosil s hitrostjo svojih zaključkov. Njegovi logiki ni oporekati — toda osnove sklepanja so napačne.

Jose Ortega y Gasset pravi, da se v današnjem svetu čedalje bolj uveljavlja otroškost. Evropa stopa v nov stadij. Umetnost postaja breztelesna, lahna, eterična. Pripešči skuša otroškost v sivino realnosti. Njegov Panova čarobna niz...

...simbol je ...ob katere zvokih skak...kozički na gozdnem parobku».

Človek bi s simpatijo čital ta izvajanja, če ga ne bi motili drugi znaki te dobe, n. pr. vojaški proračuni. Zdi se, da bomo otroškost drago plačali. In tudi »lahkotna« umetnost izhaja, kakor mislim, iz drugih osnov. Naš čas je tako poln prizadevanja, da bi ubežali demonu, ki mu pravimo čas, da nam popuščajo živci. Nervoznost je najbolj razširjena bolezen v 20. stoletju. Menda ni človeka, ki ne bi včasih hotel ubežati temu hlastanju. In eterična umetnost je izraz tega odpora. Človek naj bi našel kraj, kjer bi si lahko oddahnil.

Tovariš San navaja primer obiskovalcev razstav in koncertov: ne razumejo umetnosti, ki jih dolgočasi. Ker nove umetnosti vsakdo ne razume, slednja ni splošno človeška. Namenjena je le posebni skupini ljudi.

Oglejmo si zdaj one ljudi, »ki ne razumejo« in postavimo se k izhodu iz koncertne dvorane. Videli bomo vrsto premožnih meščanov, katerih ugled je zahteval, da so se pokazali tu. Njihove žene spreminjajo koncert v modno revijo. Dali so prireditvi tak sijaj, da si mali človek ne upa vstopiti. Rezervirali so umetnost zase — in zdaj tožijo, da je ne morejo razumeti in da ni splošno človeška.

To je prvo. Drugo pa je, kaj si tovariš San predstavlja pod »splošno človeškim«? Jedro vseh umetnostnih vrst skupaj je občečloveško; oblika ne more biti. Ljudje so preveč različni. Zato mora imeti umetnost neizmerno mnogo oblik in izražanj z istim pravirom. Vsak človek hoče svojo vrsto izražanja. Tudi znanosti vsakdo ne razume. Večina ljudi ima n. pr. o astronomiji ali ustroju atomov zelo nejasne pojme. Večina ne ve, kako je sestavljena ura. In zato znanosti ne bomo zavrgli in ne bomo merili časa s sončnimi urami (še s temi ne, ker bi se vedno našli ljudje, ki bi jih ne razumeli).

Vprašanje estetskega užitka pojmuje tovariš San povsem napak. Po njegovem je drama dobra, če vzbudi zanimanje za človekovo usodo, ki jo predstavlja, če da iluzijo, da gre za resnično življenje. Slike nam ugajajo zato, ker bi radi v življenju srečali enake ljudi ali šli na izlet v kraje, ki so lepo naslikani.

Brez dvoma mora dobra drama vzbuditi zanimanje za usodo človeka, ki ga predstavlja. Toda prikazovanje resničnega življenja ni edini smoter drame. Sicer bi nas še mnogo bolj privlačevali prizori na cesti. ...resnični. Če se ...

...so stoodstotno ...zgoditi nesreča, me tudi lahko prevzame usoda prizadetih. Še več! Če se prevrne vlak, lahko sam rešujem ranjene. V drammi pa ne morem teči na oder. Torej mi bo, da se banalno izrazim, dala prometna nesreča več estetskega užitka kot dobra drama. Do istih absurdnih zaključkov pridemo v slikarstvu in glasbi. Dober prospekt neprimerno bolj vabi na letovišče kot najboljša slika. Tuljenje tovarniških siren je bolj resnično od vsake glasbe. Torej bodo nudile sirene in prospekti višek estetskega užitka.

Vsakdo bo spoznal takoj, da to ne drži. Resničnost ni bistvo estetskega užitka, daje mu le večjo razumljivost. Korenina je drugače.

Vsak človek se kdajpakdaj bavi s problemi sebe in sveta, ki ga obdaja. Zakaj sem? Čemu je svet? Odkod? — vprašanja, ki jih s samim razumom ne moremo razrešiti. V umetnosti pa človek zavestno ali podzavestno išče odgovora.

Če gledamo dovršeno sliko, nas bo najprej očarala s svojimi barvami. Kmalu pa bomo skušali razrešiti njeno vsebino. Kaj izraža ta pokrajina? Zakaj je ravno taka in ne drugačna? Včasih se zgodi, da nemo obstanemo pred veliko umetnino. Zakaj nas ta slika ali arhitektura tako prevzame? Majhen stoji človek pred njo in podzavestno čuti v njej del, še manj, odsev svetovnega principa ali božje milosti. Z razumom ji ne pride do dna. Govorica umetnosti je neskončno nerazumljiva zemeljskim ušesom.

Tovariš San pride v članku do nelogičnega nasprotja glede umetniškega užitka. Pravi namreč, da je umetniški užitek, posebno razpoloženje, »ki se malo ali nič ne razlikuje od vsakdanjega življenja«. J. Ortega, ki ga članek navaja, pa misli, da skuša umetnost prinesiti lahkotnost in otroškost v sivino sedanjosti. Tovariš San bi ga moral torej v zvezi s svojimi prejšnjimi izvajanja odkloniti.

Ostala vprašanja, ki se porajajo ob članku (»lahkotna« umetnost, njen položaj, kult telese, amerikanizacija naše dobe), kakor tudi končni odgovor glede pomena umetnosti pa bom podal drugič.

glasno sklenili, da bodo trije od njih šli preko mostu in prvega brata po poklicu, ki ga bodo srečali izvolili za padovanskega škofa. Kot sklenjeno, tako storjeno.

Komaj so trije od njih prišli do srede mostu so zagledali našega veselega patra, ki je skozi sonce žvižgal veselo pesmico.

»Bog te zdravi, ljubi bratec!« so ga ustavili. V mislih so želeli, da vrag vzame potepuha.

Neverjetno je pater napel ušesa. Ko so ga pa hoteli prijeti pod pazduho, je od začudenja tako raztegnil usta, da bi mu skoro lastna glava noter zdrknila.

»Cerkev je naredila kozolec,« si je mislil, »in ji je pri tem razum iz žepa zdrknil.«

Zavrtel se je, vrnil ... in odh...

...svoje tenke nožice v zrak ...ameli proti mestnim vratom. Odposlanci so se zakadili za njim. Dohiteli so srečnega otroka usode in ga z vsemi potrebnimi častmi odpeljali v koncil.

»Sveta nebesa,« je moledoval pater in obenem že čutil vročino grmade. »Še takrat mi odpustite, zagotovo bom poboljšal svoje življenje.«

»Odslej boste res najlepše življenje živeli, prevzvišeni gospod. Tu vas že čaka mitra, pomerite če vam je prav.«

Tako je bil pater Vesel soglasno izvoljen za škofa. Za škofa mesta Padove. Drugega dne so to naznanili s slovesnim sprevedom in zvonenjem vsemu mestu.

Zvonovi še niso prav utihnili, ko so se pred cerkvenimi vrati prerinili iz množice nezvesti prijatelji in so padli pred škofom na kolena, spoštljivo pripognili glave, kot bi mu hoteli podplate lizati in mu želeli mnogo sreče v novi časti.

»Poglej, poglej,« si je mislil škof, »poletje se je vrnilo, tudi lastovke se vračajo. Žalostna zima je mimo.« Niti trenil ni in se delal, kot da jih ne pozna.

»Kdo ste,« se jih je le končno usmilil.

»Prevzvišeni gospod, mi smo vendar vaši prijatelji.«

»Moji prijatelji?«

»Saj nas vendar poznate. Ta tu je celo vaš brat. Oni tam vaš svak. To je vaša sestra. Tudi bratranec je tu.«

Škof je napravil neverjeten obraz.

»Koliko pa ste stari?« jih je vprašal.

»Jaz imam osemindeset let,« je rekel brat.

»Jaz grem v štirideseto,« sestra, »tale pa, moj mož, vaš svak, je prav toliko star.«

»Jaz sem v istih letih kot vaša gnada,« je pripomnil še bratranec.

Škof pa je odkimal z glavo in: »Vi ne morete biti moji prijatelji. To bi vam verjel, če bi bili stari eno noč. Kajti jaz sem bil še včeraj ubog pater, brez dohodkov, brez prijateljev. Danes pa, ko sem škof me obletavate kot čebele, ki imajo spredaj sladki med, na zadku pa strupen pik. To bi morali reči, kar mislite, ker tako je srce predaleč od ust.«

Prijatelji so jo osramočeni odkurili. Ti-ir.

A. V.

Veseli pater Vesel

Blizu Padove je živel nekoč veseli pater, ki je svet prav tako iskreno ljubil kot nebesa. Tolkak na njegovih vratih se je svetil kot pristno zlato, kajti roke njegovih številnih prijateljev ga niso pustile zarjaveti.

Zgodilo pa se je, da je veseli pater padel v največjo revščino radi hude nevoščljivosti presvete duhovščine. Tedaj so se obrnili od njega vsi preljudi prijateljski, kot petelin na cerkvenem zvoniku, in kažoč mu svoje zadnje plati odplesali.

Ni sile, si je mislil pater. Komur je prijatelj Bog, ne trpi nikoli nadlog in jim prav tako nekel: lahko noč.

Odslej je veseli pater s seboj nosil vse svoje imetje. Obleko na telesu, na glavi klobuk, palico v roki in brevir pod pazduho. Za mal denar je bral najdaljše maše in jedel postne ribe s kožo in kostjo. Srce pa je ostalo isto, vedno veselo.

V mestu je takrat zboleel prevzvišeni škof, želodec mu je odpovedal. Postal je ledenomrzlel in zapustil naš spolzki svet.

Škofovi bližnjiki so hoteli izvoliti vrednega naslednika. Vsakemu pa je plesala pred očmi mitra in se niso mogli zediniti. In ker eden drugemu ni privoščil časti, so se kregali, da so se jim usta prašila, jeziki posušili. Končno so so-

O J. Brahmsu

V neki dunajski kavarni je Ludvik Ganghofer spoznal vitkega, širokoplečega moža z rdečkasto brado. Polovico Zevsa, polovico Wotana. Bil je Johannes Brahms. A Ganghofer ni vedel, kdo je. Po par besedah sta bila v živahnem pogovoru — Kant in Nietzsche.

Ganghofer si je mislil, kar ta pravi je vse točno utemeljeno. Znanstvenik? Slikar? Šele na koncu razgovora je zvedel, kdo da je njegov drug in diš mu je zastal. Po nekaj trenutkih je šele iztisnil:

»Zakaj mi niste tega takoj povedali?«

»Da ne bi govorila o muziki,« je rekel slavni komponist in izginil.

DANILO DOBRAVEC:

Legenda o sraki

Tisti čas, ko so na Krasu usahnile vode, sta Kristus in sv. Peter počivala ob cesti v senci košate lipe.

Vroče poletno sonce je parilo znoj iz ljudi, ki so viseli po strmih rebrih, kosili in grabili seno v dolino.

»Premalo si kaznoval te podlasice,« je rekel Peter Kristusu. »Ta rod bi bilo treba kar enkrat za vselej pokončati, te tatinske Kraševce.«

Stari apostol se je jezil, ker je bil že močno lačen, pa tudi precej utrujen. Zato je venomer godrnjal. Kristus pa je potrpežljivo prenašal vročino poletnega dne kakor tudi lakoto in utrujenost. Tiho in milo se je smehljajal godrnjavemu tovarišu.

Pa sta odšla zopet po prašni cesti. Med potjo ju je spremljal radosten ptičji spev. Visoko pod nebom so kolobarile lastovke, iznad njiv so se vzdigali škrjanci, med prosom pa je bilo prepolno cvrkutanja tatinskih vrabcev.

Rože ob cesti so pripognile glavice globoko k razgreti zemlji, ker so spoznale mimoidoča potnika. Vse stvarstvo se je radovalo od vzhoda do zahoda ter pozdravljalo svojega najvišjega Gospoda.

Kristusovo obličje je prešinil blažen smehljaj, izraz Petrovega obraza, je bil pa kisel kakor lesnika. Ni čuda! Starčka je utrudilo dolgo potovanje po kraški zemlji.

»Čudno se mi zdi, Gospod, da si v tej neznojni vročini tako dobre volje?« je vprašal apostol Kristusa. »Bog vedi ali bova sploh prišla do kakšnega okrepčila?« mu je vrtalo v močganih.

Kristus je uganil njegove misli, reči pa ni hotel ničesar.

Oddaleč sta zagledala kraško vas; skrivala se je med zelenjem gostega drevja, izmed katerega je semintja zablišnila bela stran gospodarskega poslopja v vročem poletnem soncu.

Petru se je razjasnilo obličje, tudi noge so postale lažje in so začele hitreje stopati, kakor bi človek prisodil utrujenemu staremu možu.

Na Petrovo prošnjo sta se sveta popotnika ustavila kar pred prvo hišo v vasi. Poslopje je počivalo bolj na samem. Obdajal ga je lep prostran vrt. Zgledalo je, da je to najmogočnejša kmetija v vasi.

»Tule bova pa že dobila kaj za pod zob,« si je mislil Peter, medtem ko je opazoval svetla okna gosposkega doma.

»Poberi!« je pokazal Kristus Petru na cesti ležeče debelo poleno.

Peter se je sklonil. V tistem hipu se je les spremenil v pripravno lajno, opremljeno — kajpa — z usnjatim jermenom.

»O-ho!« se je začudil stari apostol, vrgel jermen preko rame ter zavrtel kljuko v mali skrinjici, iz katere je kakor potok v pomladnih dneh privrela čudovita pesem:

»Angeli lepo pojo, Marijo-rožo kronajo...«

Zvoki so vzplavali v predpoldansko tišino male vasi. Od vseh strani so pritekli ljudje, ki niso imeli opravka na polju. Zamaknili so se v mehki glas prečudežne lajne. V Kristusu in sv. Petru so zrla dva potepuška berača, ki si s prosjačenjem služita vsakdanji kruh.

Priletne ženice so si s predpasniki brisale solze, tako jih je ganila otožna pesem. Marsikatera je prišla bliže in stisnila Kristusu oglodan novčič v roko.

Peter je neutrudno navijal lajno ter gledal na zaprta vrata gosposke hiše. Naposled so se vendarle odprla.

Na vežnem pragu se je prikazala postarna žensčina; grdo je gledala vsiljiva muzikanta. Prav gotovo bi ju ozmerjala, ako bi ne bilo na cesti nobenega človeka. Tako so pa tam stali ljudje. Ha! Ljudje! Ti so slabi, človeku nevošč-

ljivi, ako kaj ima. Če le morejo mu škodujejo. Tako je starka sodila ljudi. Da ji ne bi mogel v vasi nihče ničesar očitati, je povabila lačna berača v hišo:

»No, le noter, možaka! Gotovo sta lačna in žejna.« Ljudje so se začudeno spogledali. Nihče ni pomnil, da bi ta ženska kdaj povabila siromaka na skodelo kislega mleka ali kaj podobnega.

Peter je pomežiknil Kristusu, kar je pomenilo, naj gre ta naprej.

No, Kristus je že od nekdaj poznal Petrovo politiko, zato je res prvi vstopil v prostorno vežo.

»Blagoslovljen bodi gostoljubni hram!« je rekel, ko sta stala s Petrom v veži in je ženska odznotraj zapahnila duri. Prevzel ju je prijeten hlad prostorne veže.

»Ne rabim nobenih blagoslovov od vaju, beraška postopača,« se je zadržala starka. »Delat bi šla raje, delat, zdaj ko je košnja. Moj Bog! Ob takem vremenu pa Bogu čas kradeta! Da vaju le sram ni?! Vsaki hiši primanjkuje koscev, tadeva pa pohajkujeta brez dela po božjem svetu.«

Babura je skakala, švigala z brado, grgrala in nekajkrat udarila celo po mizi.

Peter je navil lajno, misleč, da bodo mehki zvoki potolažili razburjeno žensko. Všeč ji ni bilo niti to.

»Nehaj!« je zarjula, »če ne ti bom stolkla na glavi tisto škatljo.«

Petru je zastala sapa, tedaj je spregovoril Kristus: »Mati, ali bi nama dali malo kruha?«

»To se bo še videlo,« se je znova zadržala starka. »Nisem še do konca povedala...«

Kristusu je bilo dovolj: »Sraka nemarna! Da bi se le večno drla za vse čase do konca sveta!« je zaklical in potegnil sv. Petra za seboj iz veže.

Tisti trenutek se je mogočna stavba sesula v prašno gomilo, iznad katere je s hreščečim vpitjem odletela zlobna starka, spremenjena v srako.

Sveta popotnika sta odromala. Sonce je še praytako pekoče sijalo in čez kratek časovni presledek se je lajna oglasila že na drugem koncu vasi in preko cvetočih travnikov se bežali vedno medlejši zvoki:

»Angeli lepo pojo, Marijo-rožo hvalijo...«

Dekolte

Ko je G. B. Shaw začel svojo karijero kot gledališki kritik londonskega »Saturday Review«, ga ravnateljstvo ni preveč spoštovalo radi njegove brezobzirnosti. Shaw je prihajal v gledališče v zmečkani svetlosivi obleki in vznemljal neprijetno razliko med elegantnim občinstvom.

Nekega dne mu je biljeter po direktorjevem naročilu prepovedal vstop:

»V tej nepristojni obleki ne smete noter.«

Shaw si je brž slekel suknjič.

»Ne, ne,« se je ustrašil biljeter. »Ni tako mišljeno. Vi naj bi bili oblečeni kot so drugi.«

Shaw je pogledal v dvorano, kjer je sedelo mnogo dam v globokih dekoltejih in rekel:

»Vendar ne boste zahtevali, da si slečem še srajco! Mar mislite, da bi bil potem z golim gornjim telesom zapeljivejši?«

*Dvarec sredi
jelavik gorcov*

SPORT

Lista 10 najboljših sportnikov

Sestaviti listo najboljših, pa naj si bo v katerikoli sportni panogi, je vedno zelo težko in tudi neahvalno delo, kajti vedno se najde kdo, ki listi bodisi upravičeno ali pa tudi neupravičeno ugovarja.

To listo sem sestavil na podlagi uspehov, ki so jih v pretečenem letu dosegli naši sportniki doma ali pa v pretečenem letu umihvumihw doma ali pa v inozemstvu. Upam sicer, da se mi je lista vsaj deloma posrečila in ne trdim, da je edino pravilna, ker en sam take liste skoraj ne more popolnoma pravilno sestaviti. Vzemimo za primer samo postavljanje vsakoletne liste 10 najboljših igralcev tenisa na svetu, ki jo sestavljajo trije do štirje strokovnjaki tega sporta vsako leto in ki se običajno ena od druge močno razlikujejo, ter šele potem na podlagi vseh treh list sestavijo končno listo, ki naj bi odgovarjala resnici. Na zelo velikopotezen način določajo vsako leto desetorico svojih najboljših sportnikov v Ameriki. Tam stavijo veliki dnevniki svojim čitateljem, ki so gotovo bolj poučeni o sportu kot pri nas vprašanje, kateri sportnik se je po njihovem mnenju v pretečenem letu najbolj proslavil. Zmaga oni, za katerega se je izrazil največ ljudi, da ga smatra za najboljšega. Pa tudi v tem slučaju ni vedno vse v redu, kajti Američani ob takih prilikah zelo radi zapostavljajo črnce, črnici pa seveda belce.

Po mojem mišljenju je lista naših najboljših sportnikov sledeča:

1. Punčec Franjo, — (tenis),
2. Cerer Tone, (plavanje),
3. Žižek Branko, (plavanje),
4. Smolej Franc, (smučanje),
5. Glaser Franjo, (nogomet),
6. Mitić Drago, (tenis),
7. Prosenik Avgust, (kolesarstvo),
8. Šipoš Vili, (nogomet),
9. Defilipis Zmaj, (plavanje),
10. Kotnik Jože, (lahka atletika).

Ker vem, da bo takoj mnogo čitateljev proti tej listi, jo bom skušal zagovarjati in vsako mesto posebej utemeljiti.

Na prvo mesto sem postavil Punčeca in upam, da mi ne bo nihče oporekal, kajti on je s svojimi mnogoštevilnimi uspehi najbolj proslavil v inozemstvu našo državo. Odlikoval se je zlasti pri tekmah za Davisov pokal, kjer ni izgubil niti ene igre, pa tudi na drugih svetovnoznanih teniških prireditvah. Splošno ga smatrajo za najboljšega igralca tenisa v Evropi, pa tudi na svetu so ga vsi strokovnjaki postavili med prvo desetorico.

Za drugo mesto je pravzaprav več kandidatov, vendar sem se odločil za Cererja, ki se je lani razvil v plavača, ki ima na svetu le malo boljših od sebe, kar je potrdil zlasti na prvenstvu v Evropi v Londonu, kjer je zasedel na 100 in 200 m prso tretje mesto in s tem nekako naznanil sportnemu svetu, naj se nekoliko bolj zanima za napredek jugoslovanskega plavalnega sporta, ker bo sicer kmalu doživel presenečenje.

Na tretje mesto sem postavil tudi plavača in sicer Branka Žižka, ki je letos dosegel odlične rezultate na 200, 400 in 1500 m prostega plavanja,

ki ga tudi postavljajo med najboljše plavače na svetu. Zdi se mi, da bodo tu že nekateri ugovarjali, da bi moral biti Žižek pred Cererjem. Toda Cererja postavljam pred Žižka zato, ker je bil Cerer tretji na prvenstvu Evrope, dočim je Žižek postavil te rezultate v morski vodi.

Na četrto mesto sem postavil Franca Smoleja, ki ga severnjaki imenujejo »smučarskega kralja Srednje Evrope in ki se je posebno odlikoval na svetovnem smučarskem prvenstvu v Lahtiju na Finskem.

Peto mesto sem določil Glaserju, ki je že leta in leta golman naše državne reprezentance in kateremu moramo biti največ hvaležni za naše nogometne uspehe v inozemstvu. Poleg tega je tudi inozemski listi proglašajo za enega najboljših golmanov v Evropi.

Na šesto mesto sem postavil našega drugega mušketirja Mitića ki si je pridobil največ simpatij jugoslovanskih sportnikov ob priliki dvojboja za Davis cup med Jugoslavijo in ČSR, ko je v zadnji in odločilni igra premagal Cejnara in tako omogočil nadaljnje sodelovanje Jugoslavije v tem tekmovanju. Poleg tega se je izkazal še na drugih mednarodnih turnirjih, zlasti v Kairu, kjer je premagal celo Menzla.

Sedmo mesto sem določil Proseniku z ozirom na njegovo krasno zmago na 6. etapni dirki Sofija—Beograd, kjer je v vseh šestih etapah premočno premagal vse bolgarske in naše tekmovalce. Da je res odličen kolesar je pokazal zlasti 1. 1936 na olimpijskih igrah, kjer je dosegel od preko sto tekmovalcev 13. mesto, nedaleč za zmagovalcem.

Osmo mesto, na katerega sem postavil nogometaša Šipoša, bo morda pogrelo nogometaše, ki bi si ga želeli na boljšem mestu. Res je, da ga smatrajo za enega najboljših v Evropi, kar pričča zlasti to, da so ga nekateri hoteli postaviti v kontinentalno reprezentanco proti Angliji. Temu pa je bil mislim vzrok le njegov dober glas, kajti v pretečenem letu se Šipoš ni tako odlikoval kot prejšnja leta in je na nekaterih važnih tekmah popolnoma odpovedal. Zato sem ga tudi postavil malo nižje.

Z devetim mestom, na katerega sem postavil plavača Defilipisa, morda zopet ne bodo zadovoljni plavači. Defilipisovo deveto mesto pa zagovarjam s tem, da sta njegovo slavo precej zatemnila Cerer in Žižek in da njegov rezultat na 200 m prosto ne moremo vzeti za popolnoma pravi, ker so bile takrat na državnem prvenstvu juniorjev baje neke nepravilnosti glede dolžine bazena.

Na deseto mesto sem postavil lahkoatleta Kotnika, ki ga vsi proglašajo za največji talent med našimi tekači. Morda bi kdo namesto Kotnika rajši postavil Krevsa, Klinga, Vučevića, Gorška ali Pleterška, ki so tudi postavili lani odlične rezultate. Toda omenim naj, da so ti v glavnem rosegli svoje maksimalne rezultate, dasi so skoraj vsi novi jugoslovanski rekordi, še ne predstavljajo maksimum njegovih zmoglosti, temveč šele začetek njegovih uspehov in ravno v tem oziru je njihova vrednost večja, čeprav so rezultati drugih lahkoatletov njegovim enaki.

Vr-Zo.

SAVINJSKA:

Zefa

Lepo dekle je bila Brinovčeva Zefka, lepo, kot je bilo le malokatero. Le to jo je kazilo: desna noga ji je bila mrtvoudna in tako je morala revica hoditi le ob bergljah.

Bilo je pred petdesetimi leti na vaški veselici. Zefka je sedela za mizo vsa vesela in zgovorna. Vsak, ki je pogledal v njene velike, modre oči, se je nehote zagledal tudi vanjo in prisedel k njeni mizi. Zefka pa je zabavala vso zbrano družbo s svojimi duhovitimi dovtipi.

Če pa je mladi gospod prosil lepo Zefko za ples, se je njeno čelo zmračilo, ugasnile so njene lepe oči... A le za hip in že se je lepa Zefka sladko nasmehnila in razodela tujcu nesrečo, ki jo je zadela še kot majhnega otroka. Ustrašila se je velikega steklega psa, zadel jo je mrtvoud...

Tako so odhajali fantje od nje drug za drugim razočarani...

Danes je Zefa stara osemindeset let. Kot kupček nesreče se plazi ob svojih bergljah od hiše do hiše. Komaj senca nekdanje lepe Zefke je še. Le njene lepe oči so ji še ostale, ki napravijo nate nepozaben vtis, če le enkrat pogledaš vanje prav globoko...

Dva nezakonska otroka je vzgojila, oba sta mlada, lepa in bogata, Emil v Ljubljani, Dinko na Dolenjskem.

Zefa pa je stara, sitna, opravičljiva in jezična. Kaj mislite jo je naredilo tako?! Samo tista, neozdravljiva bol, ki je v mladosti tako morila njeno srce: »Mlada sem še, rajala bi in se veselila kot druge!« Vedno je upala, da se bo kako izpremenilo, da bo ozdravela... Toda vse je ostalo enako. Zefa je ostala mrtvoudna na desni nogi...

Dva sta ji šepetala zapeljive besede, a samo tako dolgo, dokler je nista dobila... Bila sta očeta njenih otrok... Morda jo je kateri tudi ljubil, a poročil je pač ni nobeden. Kdo bi tudi maral pohabljenko!?

In Zefko je to bolelo, v dno srca jo je bolelo, saj je imela tudi ona dekleško dušo, ki je sanjala, hrepenela in trpela...

Ko sem bila na počitnicah na deželi, sem večkrat posedela pri njej. In stara Zefa mi je ob tihih večerih pripovedovala svojo zgodbo. »Gospodična,« je končala, »bodite veseli, da ste zdravi in imate zdrave ude. Uživate življenje in njega sladkosti, dokler ste mladi! Meni pač ni bilo usojeno...« in težko zadrževane solze so zdrknile iz njenih lepih oči po velem nagubanem licu...

Razumela sem staro Zefo, da, toda nisem razumela ljudi, ki se jo v tako velikem loku izogibajo in nočejo pogovora z njo...

Moč domišljije

Nekega mrzlega zimskega dne je koračil po svoji sobi Teodor Mommsen, znan zgodovinar in Nobelov nagrajenec l. 1902. Ko ga je zazeblo, se je vsedel k peči, ki pa ni bila zakurjena. Stegnil je noge proti peči in se zatopil v zanimivo knjigo.

Čez kako uro je prišla služkinja in smejoč povedala, da peč ni zakurjena.

»Neumnica, prav sedaj si morala priti, ko sem se nekoliko ogrel.«